

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต
คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Moral and Ethical Development of Bachelor of Thai Traditional
Medicine Administrators, Faculty of Allied Health Sciences,
Northern College

กนกอร สมบัติ¹ รพีพรรณ ชมแผน²
Kanok-on Sombat, Rapeepphan Chompan

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและการเปรียบเทียบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์นจำนวน 30 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น ซึ่งใช้การกำหนดโควตา และนำมาใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูลการตอบที่มีความสำคัญและต้องให้ผู้ตอบสมัครใจในการให้ข้อมูลแบบสอบถามการสมัครใจในการให้ข้อมูลของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติบรรยาย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สถิติทดสอบ ค่าที ความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการวิจัย พบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น โดยรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านอำนาจ และบารมี, ด้านเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี, ด้านสังคมวัตถุ 4, ด้านอิทธิบาท 4 และ ด้านความซื่อสัตย์/จงรักภักดีโดยลักษณะสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกันทางด้านอายุ รายได้ และประสบการณ์การทำงาน มีระดับค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ไม่แตกต่างกัน ส่วนลักษณะสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกันทางด้านเพศ มีระดับค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Received: 2023-01-07 Revised: 2023-03-14 Accepted: 2023-03-14

¹ คณะสหเวชศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น Faculty of Allied Health Sciences, Northern College.

Corresponding Author e-mail: walailak27.1987@gmail.com

² คณะสหเวชศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น Faculty of Allied Health Sciences, Northern College.

คำสำคัญ (Keywords): คุณธรรม; จริยธรรม; คณะสหเวชศาสตร์; วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Abstract

This research is a descriptive research with the objective to study the level and compare the moral and ethical development of Bachelor of Thai Traditional Medicine Administrators, Faculty of Allied Health Sciences, Northern College. The population and sample were 30 people, Bachelor of Thai Traditional Medicine Administrators, Faculty of Allied Health Sciences, Northern College using a nonprobability sampling method, which used the specific quota and purposive sampling technique. As the information is important, therefore it is necessary to be voluntarily provided by the respondents. The research instrument was a questionnaire, which was a checklist and a 5-level rating scale. The quantitative data were analyzed by descriptive statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way analysis of variance. The research results showed that the moral and ethical development of Bachelor of Thai Traditional Medicine Administrators, Faculty of Allied Health Sciences, Northern College in overall was at a high level. When considering each aspect, it was found that all aspects had a high level of moral and ethical development with the mean in descending order as follows: Power and prestige aspect, good personality aspect, Sangaha-vatthu 4 (Four principles of service) aspect, Iddhipada 4 (Four successful paths) aspect, and honesty/ loyalty aspect. The status of the respondents who differ in age, income, and work experience showed no different mean on moral and ethical development of Bachelor of Thai Traditional Medicine Administrators, Faculty of Allied Health Sciences, Northern College. The differences of respondents in gender showed the differences mean on moral and ethical development of Bachelor of Thai Traditional Medicine Administrators, Faculty of Allied Health Sciences, Northern College with statistically significant differences at the level of 0.05.

Keywords: Moral; Ethical; Faculty of Allied Health Sciences; Northern College

บทนำ (Introduction)

สภาพสังคมโลกวัตถุนิยมในปัจจุบันนำไปสู่ปัญหาของบุคคลหรือสังคมที่มีความรุนแรงและกระจายเป็นวงกว้างมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อวิถีเรียบง่ายของคนไทย ประเด็นปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถาบันการศึกษาที่ได้รับความสนใจจากสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นผู้บริหารสถาบันการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาจึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญให้มากยิ่งขึ้น เพราะหลักคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา

หรือผู้บริหารสถาบันการศึกษา ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเอง ต่อวิชาชีพ ต่อองค์กรและต่อสังคม การผลักดันด้านคุณธรรมจริยธรรมจึงต้องเริ่มต้นที่ผู้บริหารสถาบันการศึกษา คุณธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญและต้องปลูกฝังให้กับคนในชาติ ปัจจัยสำคัญของการบริหารจัดการองค์กร คือผู้บริหารหรือผู้จัดการขององค์กรเป็นผู้มีคุณธรรม คุณธรรมจะเป็นส่วนเสริมให้ผู้บริหารสามารถครองตน ครองคน ครองงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ผลการพัฒนาที่ผ่านมา คุณธรรมจริยธรรมเริ่มเสื่อมถอยและนำไปสู่ปัญหาสังคม ผู้นำการบริหารจึงมีบทบาทสำคัญที่สุด ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสถาบันการศึกษา เช่นเดียวกับสถาบันครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรีธรรมและสังคมแห่งชาติ, 2560) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมจะต้องจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการเป็นผู้นำในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพนักศึกษาให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ และพัฒนาครูผู้สอนในการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ และเจตคติของผู้เรียน โดยเน้นนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถเรียนรู้เป็นเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและนำไปใช้ในการสร้างและเตรียมทรัพยากรมนุษย์ ให้ประเทศมีคุณภาพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแบบยั่งยืน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดกลยุทธ์ โดยเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น และผู้บริหารจะต้องเร่งรัดพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพที่เหมาะสมที่จะให้การศึกษอบรมพัฒนาผู้เรียนและนักศึกษาของชาติในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ (ทิพวรรณ ล้วนปสิทธิ์สกุล, 2562)

คุณธรรมและจริยธรรมมีความสำคัญมากผู้บริหารทุกคนทุกระดับต้องมีโดยเฉพาะผู้บริหารสถาบันการศึกษาเพื่อช่วยให้การบริหารงานในสถาบันการศึกษารับบรรลุจุดมุ่งหมาย ถ้าผู้บริหารสถาบันการศึกษาขาดคุณธรรมและจริยธรรมจะไม่ใช่ที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชาขาดความศรัทธาในตัวผู้บริหารการบริหารงานจะต้องยึดกฎระเบียบของหลักสูตรและแผนการสอน คุณภาพของการศึกษาและสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นการบริหารงานผู้บริหารควรมีคุณธรรมในการครองตนครองคนและครองงานพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมทั้งสามด้านของผู้บริหารสถาบันการศึกษามีความสำคัญต่อการบริหารงานในสถาบันการศึกษาเป็นอย่างมากซึ่งโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นนอกจากจะเกิดกับตัวครูนักศึกษาวิธีการสอนแล้วผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้บริหารสถาบันการศึกษาจะต้องเฝ้าพร้อมด้วยคุณสมบัติต่าง ๆ (ขวัญเรือน สุวรรณจันทร์, 2561)

สภาพปัญหาของการขาดคุณธรรมจริยธรรมที่ได้กล่าวถึงในเบื้องต้นนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นต้นแบบในการผลิตทรัพยากรมนุษย์ของชาติ จึงต้องให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นผู้บริหารสถาบันการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาจึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะหลักคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาหรือผู้บริหารสถาบันการศึกษาย่อมก่อให้เกิด

ประโยชน์ต่อตนเอง ต่อวิชาชีพ ต่อองค์กรและต่อสังคมหลายประการ ได้แก่ 1.) ทำให้ได้รับความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในการบริหารงาน อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงการประกอบวิชาชีพ 2.) ทำให้ได้รับคำยกย่องสรรเสริญและเป็นที่เคารพของผู้ใต้บังคับบัญชา 3.) ทำให้มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ไร้ภัยอันตรายใด ๆ เพราะแวดล้อมไปด้วยบุคคลและศิษย์ที่ให้ความรักความเคารพนับถือ 4.) ครอบครัวมีความอบอุ่นและมั่นคงเป็นแบบอย่างที่ดีของครอบครัวของผู้ใต้บังคับบัญชาและสังคมทั่วไป 5.) ทำให้องค์กรหรือหน่วยงานของตนได้รับความร่วมมือสนับสนุนช่วยเหลือจากประชาชน ชุมชน ในการพัฒนาอย่างเต็มที่ 6.) ทำให้สังคมและชุมชนเกิดสันติสุขและได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว (จิตตภา เบญจาทิกุล, 2560) เพราะสมาชิกของสังคมมีคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นในการปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำพาองค์กรหรือการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาและการบริหารวิทยาลัยให้สามารถตอบสนองความต้องการทางสังคมคือการผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งผลลัพธ์เหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องมาจากคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อหน้าที่ซึ่งมีผลต่อการดำเนินงานโดยภาพรวมของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์นที่ส่งผลต่อสังคมโดยภาพรวมในระดับกว้าง ฉะนั้นการผลักดันด้านคุณธรรมจริยธรรมจึงต้องเริ่มต้นที่ผู้บริหารสถาบันการศึกษาซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการนำองค์กร รวมถึงการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรในความรับผิดชอบของตนให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องเหมาะสม มีหลักยึดที่เที่ยง เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวทั้งในส่วนของสภาพปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของคนในสังคมและความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาองค์กรของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์นที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนความประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมในความเป็นวิชาชีพและเพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรมนุษย์ของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการพัฒนาหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาตามแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทย

บัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ได้แก่ (1) เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี (2) อธิติบาท 4 (3) ความซื่อสัตย์/จงรักภักดี (4) อำนาจ และบารมี และ (5) สังคหวัตถุ 4

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารคณะและหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น จำนวน 50 คน (คณะสหเวชศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, 2564) เป็นกลุ่มตัวซึ่งทำการคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) ซึ่งใช้การกำหนดโควตา จำนวน 30 คน และนำมาใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูลการตอบที่มีความสำคัญและต้องให้ผู้ตอบสนใจในการให้ข้อมูลแบบสอบถามการสมัครใจในการให้ข้อมูลของการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งเป็นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการแบบตัวเลือก (Checklist) แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดจัดอันดับคุณภาพ 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert's rating scale) 5 ระดับ คือ การพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับคะแนน 5 จนไปถึงมีการพัฒนาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ระดับคะแนน 1 และแปลความตามหลักการแบ่งอันตรภาคชั้น (Class Interval) ดังนี้ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 แสดงว่า ระดับการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด จนไปถึงค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 แสดงว่ามีระดับการพัฒนาอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยเกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 ขึ้นไป ซึ่งการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผลของค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาที่ได้มีค่าเท่ากับ 0.82 ถือว่ายอมรับได้ สามารถเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ข้างต้นและนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดสถิติที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อมูลทางสถิติเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1.) สถิติพื้นฐานการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อการอธิบายถึงคุณสมบัติหรือลักษณะของการแจกแจงข้อมูลตัวแปร โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับกำหนดการวัดเป็นการหาค่าเฉลี่ยร้อยละ ค่าเฉลี่ย

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.) สถิติการวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ครู วิชาการที่ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มประชากร สองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน (t- test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance)

ผลการวิจัย (Research Results)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามการวิจัยนี้ จำนวน 30 คน เป็นเพศชาย จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 19 มีอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 48.00 มีรายได้มากกว่า 40,000 บาทต่อเดือน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.10 และมีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 75.60

การวิเคราะห์ระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทย บัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น โดยรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.89) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านอำนาจ และบารมี, ด้านเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี, ด้านสังคมวัตถุ 4, ด้านอิทธิบาท 4 และด้านความซื่อสัตย์/จงรักภักดี ($\bar{X}$ = 3.85, 3.79, 3.89, 3.92, 3.67) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของ ผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์นภาพรวม

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตร การแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
1. ด้านเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี	3.85	0.24	มาก
2. ด้านอิทธิบาท 4	3.79	0.63	มาก
3. ด้านความซื่อสัตย์/จงรักภักดี	3.89	0.42	มาก
4. ด้านอำนาจ และบารมี	3.92	0.12	มาก
5. ด้านสังคมวัตถุ 4	3.67	0.32	มาก
โดยภาพรวม	3.89	0.12	มาก

การวิเคราะห์ระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทย บัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายแต่ละด้าน ดังนี้

1. ระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ด้านเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =

3.85) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถาบันการศึกษาพัฒนาสุขภาพอนามัยด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ, ผู้บริหารสถาบันการศึกษาสำรวจความประพฤติปฏิบัติ ทางกาย และวาจาให้เรียบร้อย, ผู้บริหารสถาบันการศึกษาเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการบริหารบุคลากรให้ทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ ($\bar{X}$ = 4.02, 3.98, 3.79) ตามลำดับ

2. ระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ด้านอิทธิบาท 4 มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.79) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถาบันการศึกษาเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต, ผู้บริหารสถาบันการศึกษาเป็นผู้พิจารณา วินิจฉัย ตัดสินใจ และสั่งการให้สถาบันการศึกษา, ผู้บริหารสถาบันการศึกษาเป็นผู้ดำเนินงานตามนโยบายและแผนงาน ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ($\bar{X}$ = 4.11, 3.89, 3.78) ตามลำดับ

3. ระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ด้านความซื่อสัตย์/จงรักภักดี มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.89) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถาบันการศึกษาเป็นผู้ประพฤติซื่อตรงต่อคนทั่วไป, ผู้บริหารสถาบันการศึกษาเป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันการศึกษา, ผู้บริหารสถาบันการศึกษาเป็นผู้มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ มี ($\bar{X}$ = 3.59, 3.72, 3.62) ตามลำดับ

4. ระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ด้านอำนาจ และบารมีมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.92) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถาบันการศึกษาเป็นผู้พยายามพัฒนาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้มีภาวะผู้นำจนสามารถทำงานแทนได้, ผู้บริหารสถาบันการศึกษาส่งเสริมและช่วยเหลือให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้พัฒนาตนเอง, ผู้บริหารสถาบันการศึกษากระจายอำนาจให้กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา สร้างความแข็งแกร่งให้สถาบันการศึกษาด้วยการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพและผู้บริหารสถาบันการศึกษาปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม สร้างบารมีโดยการให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา ($\bar{X}$ = 3.78, 3.85, 3.95) ตามลำดับ

5. ระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ด้านสังคมวัตถุ 4 มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.67) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถาบันการศึกษาเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม, ผู้บริหารสถาบันการศึกษาปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบและข้อบังคับของสถาบันการศึกษา ผู้บริหารสถาบันการศึกษาส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไปฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และความชำนาญในหน้าที่ของครูและผู้บริหารสถาบันการศึกษาเป็นผู้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างด้านระเบียบ วินัย ($\bar{X}$ = 3.86, 4.02, 4.21) ตามลำดับ

การทดสอบการเปรียบเทียบลักษณะสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกันทางด้าน วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน มีระดับค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม

จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ที่แตกต่างกัน แสดงได้ดังตารางที่ 2 ซึ่งการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

1.) ลักษณะสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกันทางด้านเพศ โดยภาพรวม มีระดับค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.) ลักษณะสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกันทางด้านอายุ โดยภาพรวม มีระดับค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.) ลักษณะสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกันทางด้านรายได้ โดยภาพรวม มีระดับค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.) ลักษณะสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกันทางด้านประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม มีระดับค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น จำแนกตามเพศ อายุ รายได้ ทางด้านประสบการณ์การทำงาน

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ของผู้บริหาร สถาบันการศึกษา	เพศ		อายุ		รายได้		ประสบการณ์ การทำงาน	
	t-test	Sig	F	Sig	t-test	Sig	t-test	Sig
1. ด้านเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี	-1.23	0.25	3.06	0.28	-2.15	0.85	-2.49	0.95
2. ด้านอิทธิบาท 4	-3.32*	0.05	2.12	0.63	-0.85	0.75	-2.15	0.85
3. ด้านความซื่อสัตย์/ จงรักภักดี	-0.09	0.75	2.45	0.52	-0.75	0.69	-1.59	0.45
4. ด้านอำนาจ และบารมี	-3.01*	0.01	3.58	0.68	- 3.32*	0.09	-2.65	0.10

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ของผู้บริหาร สถาบันการศึกษา	เพศ		อายุ		รายได้		ประสบการณ์ การทำงาน	
	t-test	Sig	F	Sig	t-test	Sig	t-test	Sig
5. ด้านสังคมวัตถุ 4	-2.32	0.28	2.05	0.82	-2.78	0.85	-1.59	0.42
โดยภาพรวม	- 3.32*	0.1 2	2.65	0.15	-2.86	0.1 9	-2.85	0.1 8

* แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig.)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น มีประเด็นที่สามารถมาอภิปรายผลได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1.) ระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น โดยรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านอำนาจ และบารมี, ด้านเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี, ด้านสังคมวัตถุ 4, ด้านอิทธิบาท 4 และด้านความซื่อสัตย์/จงรักภักดี ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Abdullah, N. A. W, DeWitt, D., & Alias, N. (2013) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงมีความเชื่อมั่นในตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Yukl, (1997) ที่กล่าวว่าคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์มีความฉับไวต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงฤดี ศิริพันธุ์ (2561) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถาบันการศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา โดยรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ สังวะ คือ ความซื่อสัตย์ทางกาย, ขันติ คือ ความอดทนต่อความยากลำบากในการทำงาน คำตำหนิจากผู้อื่นที่อาจสร้างความขุ่นเคืองใจอันไม่พึงปรารถนา และจาคะ คือ ความเสียสละความสุขและผลประโยชน์ของตน รวมถึงการลพจากกิเลส รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความทุกข์ร่วมกับผู้อื่น อยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา กล่าวโดยสรุปการพัฒนาอยู่ในระดับมาก มีผลต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถาบันการศึกษา ที่จะส่งผลโดยตรงต่อคุณลักษณะองค์กรและคุณลักษณะผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นแนวทางที่จะสร้างคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถาบันการศึกษา ให้พร้อมรองรับไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งต้องเป็นผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดีกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิตทั้งด้านการครองตนครองคนและครองงานอย่างสม่ำเสมอ

เป็นนิสัย โดยให้การสนับสนุนบุคลากรภายในสถาบันการศึกษาในการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ในการเรียนการสอนก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.) ลักษณะสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกันทางด้านอายุ รายได้ และประสบการณ์การทำงาน มีระดับค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ไม่แตกต่างกัน ส่วนลักษณะสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกันทางด้านเพศ มีระดับค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าผู้บริหารสถาบันการศึกษาที่มีอายุ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่ามีการพัฒนาตนเองในด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ และในส่วนของผู้บริหารสถาบันการศึกษาเพศหญิงมีการพัฒนาตนเองในด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีได้สูงกว่าผู้บริหารสถาบันการศึกษาเพศชาย เนื่องจากว่าเพศหญิงเป็นเพศที่มีความอ่อนโยน กิริยามารยาทเรียบร้อยดีงาม ได้รับการปลูกฝังให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม จึงส่งผลให้มีการพัฒนาตนเองและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นสูงกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงฤดี ศิริพันธ์ (2561) พบว่า ครูที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และทำงานในสถาบันการศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถาบันการศึกษาในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจากผลการวิจัยที่ได้ควรจะมุ่งให้ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดทำและพัฒนากลยุทธ์พัฒนาภาวะผู้นำสู่ความเป็นเลิศทางด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นข้อมูลที่สามารถใช้ในการปรับทัศนคติของผู้บริหารและครูให้ตรงกันและเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนอื่น ๆ นำไปใช้การพัฒนาแผนงานในด้านการส่งเสริมคุณธรรมและศีลธรรมในสถาบันการศึกษาเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันกระตุ้นและสนับสนุนให้ครู บุคลากรและนักศึกษาควรยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิตทั้งด้านการครองตนครองคนและครองงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้สามารถทำให้ผู้บริหารพัฒนาโรงเรียนประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างถูกต้อง เพื่อเพิ่มภาพลักษณ์ความเป็นผู้นำที่มีศักยภาพสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ความรู้ในเชิงวิชาการที่เกิดขึ้นใหม่ในงานวิจัยนี้คือ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถาบันการศึกษา โดยคณะผู้บริหารสถาบันการศึกษาควรมุ่งเน้นในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับคณะผู้บริหารหลักสูตรและบุคลากรในด้านเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี ด้านอิทธิบาท 4 ด้านความซื่อสัตย์/จงรักภักดี ด้านอำนาจและบารมี ด้านสังคัตถ 4 เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนและในเชิงการบริหารสถาบันการศึกษา

นั้นก็ได้เกิดความรู้ใหม่ที่ผู้บริหารควรมีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของตนเองที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับผู้บริหารสถาบันการศึกษาตามแนวโน้มที่เปลี่ยนไปของการศึกษากับเป้าหมายการศึกษาของนโยบายไทย ด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับจริยธรรมผู้บริหารสถาบันการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการยึดระบบคุณธรรมในการบริหารงานของผู้ร่วมงาน และการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมผู้บริหารสถาบันศึกษากับประสิทธิผลของสถาบันการศึกษา เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ตามแนวโน้มที่เปลี่ยนไปของการศึกษากับเป้าหมายการศึกษาของนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ด้านการศึกษาด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง (References)

- ขวัญเรือน สุวรรณจันทร์. (2561). พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในการบริหารสถาบันการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ (Proceedings) การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17. 526-535.
- คณะสหเวชศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น. (2564). ข้อมูลทั่วไป. สืบค้น 25 มิถุนายน 2565, จาก <https://ahs.northern.ac.th>.
- ฐิตาภา เบ็ญจาธิกุล. (2558). รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถาบันการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ดวงฤดี ศิริพันธุ์. (2561). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถาบันการศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา. การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9. 1161- 1173.
- ทิพวรรณ ถ้วนปสิทธิ์สกุล. (2562). คุณลักษณะผู้บริหารสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของนโยบายไทยแลนด์ 4.0. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Abdullah, N. A. W, DeWitt, D., & Alias, N. (2013). *School Improvement Efforts and Challenges: A Case Study of a Principal Utilizing Information Communication Technology*. Ministry of Education Kuala Lumpur Malaysia Faculty of Education, University of Malaya,

Fishbein, M. (Ed.), *Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.

Yukl, G. A. (1997). *Leadership in Organization*. 3rd ed. Eagle Wood Cliffs: Prentice Hall.